

Секція 3. Збереження історичної пам'яті в сучасному мистецтві України.

Про носіїв української традиції у мистецькому світі ХХ ст. (на прикладі діяльності Соломії Крушельницької)

Свинаренко Н.О.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Баличева Л.В.

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри українознавства і мовної підготовки іноземних громадян

*Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Постать талановитої Соломії Крушельницької, видатної оперної співачки ХХ ст. відома зараз нам тим, що її іменем названо Львівський національний академічний театр опери та балету, Львівську середню школу-інтернат, Тернопільське обласне державне музичне училище, школу в с. Біла на Тернопільщині (на її батьківщині), вулиці в Києві та інших містах та містечках нашої держави. Аналізуючи основні віхи її життя та творчості розуміємо, що її співочий талант – це була дипломатична місія популяризації та поширення знань та інформації про традиції українців у різних країнах світу [7, с.104].

Мета роботи – висвітлення основних напрямів творчості Соломії Крушельницької, що популяризували українське національне мистецтво у світі.

Соломія Крушельницька всією душею бажала культурного розвитку своєму народові, мріяла про створення української опери, вкладала власні кошти в будівництво українського університету й театру у Львові. Що ж сприяло захопленню українською піснею і завдяки кому світ почув прекрасний спів Соломії Крушельницької? У с. Білявинці Бучацького району Тернопільської області, де народилася Соломія, та с. Біла, куди згодом переїхала родина Крушельницьких, тоді ще з малими дітьми, існували стійкі традиції народної пісенної культури [4, с. 214] . Голова родини Крушельницьких і сам гарно співав, плекав культ народної пісні серед своїх дітей, багато років керував сільським хором. Таким чином, народнопісенні практики з юних літ укорінилися у свідомості Соломії та стали першоосною становлення таланту драматичної артистки. Українські народні пісні супроводжували співачку як на початку творчості, так і на зеніті слави. Навіть тоді, коли С. Крушельницька виконувала пісні інших народів світу, вона неодмінно закінчувала свій концерт українською піснею, популяризуючи українську культуру та виконуючи такі твори як: «В неділеньку вранці», «Час додому, час», «Ой прийшов я до хати», «Ой гиля, білі гуси», «Хиляються ворота», «Ой летіла зозуленька», «Вівці мої, вівці», та інші [7, с. 102]. Ці українські пісні лунали зі сцен Львова та Кракова (1895–1898), Одеси (1896–1897), Сантьяго (1897), Варшави (1898–1902), Петербургу (1901–1902), в італійській трупі за участю Маттіа Баттістіні, Енріко Карузо, Парижі («Гранд-опера», 1902), Неаполі (1903–1904), Римі (1904–1905), Мілані («Ла Скала», 1898, 1904, 1907, 1909, 1915, 1920), Каїрі (1904); гастролувала в Аргентині (1906–1911, 1913) та ін. [2, с. 22; 3, с.150]. Разом з тим, видатна співачка, підтримувала українську культуру і на своїй Батьківщині. Щорічно виступала з камерними концертами у Львові, Тернополі, Чернівцях та багатьох інших містах з 1894 по 1923 роки.

Окрім народних мотивів, особливе місце у її концертній програмі, поряд з оперними аріями та романсами світового класичного репертуару, посідали

твори українських композиторів, зокрема О. Нижанківського, Я. Лопатинського, Г. Топольницького, Д. Січинського та ін. [1, с. 3]. У своєму щільному концертному графіку вона знаходила час та можливості для спілкування та листування з тодішніми передовими діячами української культури – І. Франком, М.Павликом, Лесею Українкою, М.Лисенком, О.Кобилянською та іншими. Це знайшло свій відбиток у громадському світогляді знаменитої артистки. Щороку вона приїздила з Європи та давала великі концерти у Львові, Тернополі, Стрию, Бережанах, Збаражі, Чернівцях та інших великих і малих містах. Також вона брала активну участь у концертах, присвячених пам'яті видатних українців - Т.Шевченка та І.Франка [5, с. 37]. У такий спосіб вона теж популяризувала творчість українських музикантів. Соломія знала сотні українських народних пісень та камерних творів українських композиторів, і часто виконувала їх у власній фортепіанній обробці. У творчому доробку відомої співачки були і твори Т. Шевченка, покладені на музику М. Лисенком [6, с. 14]. Знаменитий український композитор за проханням Соломії, надсилав свої композиції для їх виконання на концертах та інших заходах, присвячених пам'яті Великого Кобзаря.

Національна свідомість Соломії Крушельницької була неймовірно високою, вона всіляко сприяла культурному розвитку своєму народові, фінансово підтримувала будівництво українського університету і театру у Львові, активно популяризувала у світі українські народні пісні та твори українських композиторів. Для багатьох українців вона була позитивним прикладом для наслідування.

Література:

1. Орлова Є. Жінки в історії українського мистецтва. *Мистецтво в школі (музика, образотворче мистецтво, художня література)*. 2011. № 3. С. 2-6.

2. Примадонна з України : до 150-річчя від дня народження Соломії Крушельницької: біобібліограф. досьє / Полтавська обласна бібліотека для юнацтва ім. Олеся Гончара ; уклад. Н. Карпінська. Полтава, 2022. 128 с.

3. Свиначенко Н.О. Досягнення діячів музичної культури на польських землях на початку ХХ ст. *Соломія Крушельницька - королева світової оперної сцени (до 150-річчя з дня народження)*: матеріали наук.-практ. інтернет-конференції, 19 жовтня 2022 р. Київ: КНУКіМ, 2022. С.150-152.

4. Шаров І. Крушельницька Соломія Амвросіївна. *100 видатних імен України*. Київ: Культура, 1999. С. 213-217.

5. Шевченко С.В., Яницький Т.Й. Соломія Крушельницька - популяризаторка української культури. *Соломія Крушельницька - королева світової оперної сцени (до 150-річчя з дня народження)*: матеріали наук.-практ. інтернет-конференції, 19 жовтня 2022 р. Київ: КНУКіМ, 2022. С.37-40.

6. Шекет Ю. Соломія Крушельницька: талант, талан і праця. *Жінка*. 2016. № 12. С. 14-15.

7. Шершова Т.В. Соломія Крушельницька: українські народнопісенні практики. *Соломія Крушельницька - королева світової оперної сцени (до 150-річчя з дня народження)*: матеріали наук.-практ. інтернет-конференції, 19 жовтня 2022 р. Київ: КНУКіМ, 2022. С.102-104.